

Green
ASC VET

S–K–A rendszer (Készségek – Tudás – Hozzáférhetőség)

**Integrált élethosszig tartó tanulási modell autista
emberek számára**

IMPRESSZUM

S–K–A rendszer (Készségek – Tudás – Hozzáférhetőség) Egy integrált élethosszig tartó tanulási modell autista emberek számára

Szerzők

Sandra Nunes, Cláudia Gonçalves, David Eaton, Isaure Mercier, Jakob Håkonsson, Ferenc Benus Jr, Zoltán Kelemen, Edita Margeta, Davor Knežević, Kai Merkel, Leila Mekacher, Željko Habek

A kiadvány vezető partnere

Vezető szervezet: **FPDA - Portugál Autizmus Szövetség**

Partnerszervezetek:

FPDA PT, Autism-Europe BG, Learn Virtual Europe HU, Industrial and Crafts School Slavonski Brod HR, Innoversa Factory DE, #STRUKA HR.

Szerkesztői csapat

Főszerkesztő: Željko Habek

Szerkesztői csapat: Green ASC VET partner konzorcium

Nyelvszerkesztés és korrektúra

Edita Margeta

Grafikai tervezés

Bádog Horvatin

Kiadó

STRUKA Egyesület, a Zöld ASC VET projektpartnerség nevében

Cím: HR- 35000 Slavonski Brod, Nikole Zrinskog 34

E-mail: info@struka-hr

Web: <https://metautism.eu/><https://metautism.eu/>

Szerzői jog

© 2026 STRUKA, a Green ASC VET projektpartnerség (Erasmus+ KA220-VET) nevében.

Ez az anyag szerzői jogvédelem alatt áll, és a **CC BY-NC 4.0** licenc alatt érhető el.

Nem kereskedelmi felhasználás engedélyezett, a szerzők és a projekt kötelező feltüntetésével.

Az Európai Unió Erasmus+ programjának társfinanszírozásával.

Felelősségkizárás

Európai Unió finanszírozta. A kifejezett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(k) véleményei, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az EU Mobilitási és Programok Ügynökségének (AMEUP) véleményét. Sem az Európai Unió, sem az AMEUP nem vonható felelősségre ezért.

Koppenhága – Lisszabon – Brüsszel – Gyöngyös – Heidelberg – Slavonski Brod
2026. május

TARTALOM

TARTALOM	1
1. BEVEZETÉS ÉS HÁTTÉR	2
Összefoglaló	2
1.1 Alapok és értelmezési keret.....	2
1.2 Kulcsdefiníciók.....	3
1.3 A dokumentum célja.....	3
1.4 A dokumentum szerkezete	4
2. S–K–A RENDSZER	5
2.1 A rendszer leírása	5
2.2 Tanulási architektúra	5
2.3 Megvalósítás kihívásai	6
2.4 Változásmenedzsment és megvalósítás	7
2.5 Az S–K–A rendszer mint skálázható modell	7
3. PEDAGÓGIAI ÉS ANDRAGÓGIAI MEGKÖZELÍTÉS	9
3.1 Pedagógiai megközelítés a gyermekekkel és fiatalokkal végzett munkában	9
3.2 Andragógiai megközelítés és felnőttképzés	10
3.3 Együttműködés családok, közösségek és intézmények között	10
3.4 A tanulás folytonossága és az egyéni fejlődési útvonalak	11
3.5 Az oktatás összekapcsolása a munkaerőpiaccal.....	11
4. KÉSZSÉGFEJLESZTÉS – S (KÉSZSÉGEK)	13
5. TUDÁS – K (TUDÁS)	15
6. AKADÁLYMENTESSÉG – A (AKADÁLYMENTESSÉG)	17
7. AJÁNLÁSOK MUNKÁLTATÓKNAK	19
8. A RENDSZER ÉRTÉKELÉSE ÉS FENNTARTHATÓSÁGA	21
IRODALOM	23

1. BEVEZETÉS ÉS HÁTTÉR

Összefoglaló

Az S–K–A modell (Skills – Knowledge – Accessibility – azaz Készségek – Tudás – Hozzáférhetőség) egy integrált élethosszig tartó tanulási rendszer, amely koherens, hozzáférhető és fenntartható keretrendszert hoz létre az autista személyek fejlődéséhez az élet minden szakaszában. A rendszer alkalmazható oktatási, társadalmi és foglalkoztatási kontextusokban, és nemcsak maguknak a felhasználóknak szól, hanem intézmények, szakemberek és munkáltatók számára is, akik alakítják a tanulás és a fejlődés környezetét.

A rendszer alapvető értéke a nézőpontváltáson alapul: ahelyett, hogy az egyénektől várná el az előre meghatározott struktúrákhoz való alkalmazkodást, maga a rendszer úgy van kialakítva, hogy alkalmazkodjon a gondolkodás, tanulás és kommunikáció sokszínű módjaihoz, így biztosítva az egyenlő részvételt a társadalomban [1]. Ez a megközelítés olyan keretet teremt, amelyben az autista személyek természetes, értelmes és hosszú távon fenntartható módon fejleszthetik potenciáljukat.

Az S–K–A rendszer egységes keretrendszerbe integrálja a készségek fejlesztését, a tudás elsajátítását és az akadálymentesség biztosítását. Ez a három komponens nem működik önállóan; inkább egymástól függenek és kölcsönösen erősítik egymást, az akadálymentesség pedig az alapvető elem, amely lehetővé teszi a fejlődés minden más dimenziójának megvalósítását.

A rendszer elsődleges célja nem korlátozódik az akadémiai eredmények javítására, hanem az önállóság, a személyes identitás és az aktív társadalmi befogadás előmozdítására is irányul, beleértve a fenntartható munkaerőpiaci részvételt az élethosszig tartó tanuláson keresztül [2].

1.1 Alapok és értelmezési keret

Az S–K–A rendszer kortárs elméleti és gyakorlati megközelítéseken alapul, amelyek a neurodiverzitást értéként és az emberi sokszínűség szerves részeként ismerik el. Ebben a nézőpontban az autizmust nem korrigálandó állapotnak tekintik, hanem inkább a kognitív sokféleség egy formájának, amely a környezet részéről megértést és alkalmazkodást igényel.

A rendszer értékkerete arra irányul, hogy egyenlő hozzáférést biztosítson a tanúláshoz és a fejlődéshez ázáltal, hogy olyan feltételeket teremt, amelyek egyértelműek, kiszámíthatók és érzelmileg biztonságosak. Különös hangsúlyt fektetnek az egyéni autonómiára, amelyet úgy értenek, mint az autista személyek jogát, hogy aktívan részt vegyenek az oktatásukat és szakmai fejlődésüket érintő döntésekben.

Ebben a kontextusban a társadalom és az intézmények szerepe újradefiniálódik. Az inklúzióért viselt felelősség nem az egyéné, hanem azoké a rendszereké, amelyek formálják az oktatási, társadalmi és foglalkoztatási feltételeket. Ezért a befogadást inkább rendszerszintű felelősségként kezelik, nem egyéni kihívásként.

1.2 Kulcsdefiníciók

Az S–K–A rendszerben a kulcsfogalmakat megerősítő és befogadó szemléletben határozzuk meg.

Az autista személyek sokféle módon érzékelnek, dolgozzák fel az információt és kommunikálnak. Ezeket a különbségeket nem hiányossággként tekintjük, hanem konkrét működési mintákként, amelyek lehetővé teszik az egyéni erősségek és érdeklődések felismerését és fejlesztését.

A neurodiverzitás fogalma kiemeli a kognitív stílusok természetes sokféleségét a populáción belül. A különböző gondolkodási és tanulási módokat inkább társadalmi hozzájárulásként értelmezik, mint a részvétel akadályaként.

A kortárs európai szakpolitikai keretek az akadálymentességet az egyenlő társadalmi részvétel alapvető feltételeként határozzák meg, nem pedig a meglévő rendszerek utólagos módosításaként [1]. Az S–K–A rendszerben az akadálymentesség tág értelemben minden olyan feltételt magában foglal, amely lehetővé teszi, hogy valaki részt vegyen a tanulásban és a munkában fölösleges akadályok nélkül. Ez magában foglalja a környezet fizikai, érzékszervi, kommunikációs, digitális és pszichológiai aspektusait.

Különös hangsúlyt fektetnek a világosságra, a szerkezetre és a kiszámíthatóságra, mint kulcsfontosságú elemekre, amelyek csökkentik a stresszt és növelik a részvételt.

1.3 A dokumentum célja

Ez a dokumentum három fő célt szolgál. Először is meghatározza az S–K–A rendszer koncepcionális és módszertani keretrendszerét, beleértve annak alapvető elemeit, elveit és szervezeti struktúráját. Másodszor, gyakorlati útmutatóként szolgál a rendszer különböző környezetekben történő megvalósításához, útmutatást nyújtva oktatási intézményeknek, szakembereknek és munkáltatóknak.

Emellett a dokumentumnak stratégiai funkciója is van, mivel támogatja a befogadás, az akadálymentesség és az élethosszig tartó tanulás elvén alapuló politikák és programok kidolgozását. Így az S–K–A rendszer modellként szolgálhat az oktatás és foglalkoztatás szélesebb körű rendszerszintű átalakulásához.

1.4 A dokumentum szerkezete

A dokumentum úgy van felépítve, hogy lehetővé tegye a rendszer fokozatos megértését, az elméleti alapoktól a gyakorlati alkalmazásig való áttéréssel. Részletesen bemutatja a rendszer alapvető komponenseit, beleértve a készségek fejlesztését, a tudás elsajátítását és az akadálymentesség elveit, valamint a pedagógiai és andragógiai megközelítéseket, amelyek támogatják azok megvalósítását.

Különös hangsúlyt fektetnek a rendszer működési dimenziójára, beleértve a képzések szervezését, az értékelési módszereket és a különböző érintettek szerepét. A dokumentum javaslatokat is tartalmaz a munkáltatók számára, valamint a fenntarthatóság és a hosszú távú fejlődés mechanizmusait tárgyalja.

Végül iránymutatásokat ad a megvalósításhoz és a változásmenedzsmenthez, biztosítva, hogy a rendszer ne csak fogalmilag megalapozott legyen, hanem valódi intézményi és társadalmi kontextusokban is alkalmazható legyen.

2. S–K–A RENDSZER

2.1 A rendszer leírása

Az S–K–A rendszer egy átfogó és integrált élethosszig tartó fejlődési modellt képvisel, amely az oktatást, a személyes fejlődést és a foglalkoztatást egységes és logikusan strukturált keretrendszerbe kapcsolja [3]. Elsődleges feladata, hogy biztosítsa a tanulás és fejlődés folytonosságát az élet minden szakaszában, miközben tiszteletben tartja az autista személyek egyéni jellemzőit.

Ellentétben a hagyományos megközelítésekkel, ahol az oktatás, a rehabilitáció és a foglalkoztatás gyakran különálló, egymástól elkülönült területekként szerveződik, az S–K–A rendszer ezeket egymástól kölcsönösen függő folyamatokként értelmezi. Ez a nézőpont összhangban van az inkluzív oktatási gyakorlatokkal, amelyek a rendszerszintű koherenciát és integrációt hangsúlyozzák [12]. Ennek eredményeként a rendszer lehetővé teszi a kompetenciák fokozatos és stabil fejlesztését, amelyek nem vesznek el az életszakaszok közötti átmenetek során, hanem folyamatosan továbbépülnek és új kontextusokba vihetők át.

A rendszer szerkezete három összekapcsolt dimenzió alapul: a készségek fejlesztése, a tudás megszerzése és alkalmazása, valamint az akadálymentesség biztosítása. Ezek a dimenziók nem elkülönülten működnek; inkább egy dinamikus rendszert alkotnak, amelyben minden komponens támogatja és lehetővé teszi a többi működését. Különös hangsúlyt fektetnek az akadálymentességre, mint a rendszer hatékony működésének alapvető feltételére, mivel megfelelően megtervezett környezet nélkül sem a készségek fejlesztése, sem a tudás megszerzése nem érheti el teljes potenciálját.

A rendszert úgy tervezték, hogy sokféle kontextusban alkalmazható legyen, beleértve az oktatási intézményeket, támogató központokat, munkahelyeket és helyi közösségeket, miközben megőrzi alapvető szerkezetét, és rugalmasan alkalmazkodik a megvalósítás konkrét feltételeihez.

2.2 Tanulási architektúra

Az S–K–A rendszer egyik kulcsfontosságú jellemzője a tanulási architektúra koncepciója, amely azt jelenti, hogy az egész tanulási környezet – beleértve a módszereket, a fizikai teret, a technológiát és a társas kapcsolatokat – tudatosan a felhasználók igényeihez igazodik.

Ebben a keretben a tanulást nem elszigetelt tevékenységnek tekintik, amely kizárólag tantermekre vagy konkrét programokra korlátozódik, hanem olyan folyamatnak, amely mélyen beágyazódik abba a kontextusba, amelyben az ember működik. A rendszer pedagógiai dimenziója a világosan strukturált és logikusan szervezett tanulási tevékenységek létrehozására összpontosít, amelyek lehetővé teszik a készségek és tudás fokozatos elsajátítását. Ez a strukturált megközelítés

csökkenti a bizonytalanságot és javítja a tanulási folyamat megértését, ami különösen fontos azoknak az egyéneknek, akik számára a kiszámíthatóság kulcsfontosságú feltétel a részvételhez.

A fizikai környezet is jelentős szerepet játszik. A tér szervezése erősen befolyásolhatja a koncentrációt, a biztonságérzetet és az önszabályozás képességét. Ezért a környezeteket úgy tervezték, hogy egyértelműen különböztessék meg az aktivitási zónákat, lehetőséget biztosítsanak a visszavonulásra és csökkentsék a felesleges érzékszervi ingereket.

A technológiai dimenzió kiegészíti ezeket az elemeket azzal, hogy olyan eszközöket biztosít, amelyek megkönnyítik a tartalomhoz való hozzáférést és lehetővé teszik a tanulás személyre szabását. Különös hangsúlyt fektetnek a digitális platformokra és a kiterjesztett valóság (XR) technológiákra, amelyek lehetővé teszik a valós élethelyzetek szimulációját ellenőrzött környezetben. Ez lehetővé teszi az autista személyek számára, hogy fokozatosan összetettebb készségeket szerezzenek, a kockázat és a szorongás csökkentése mellett.

A tanulási architektúra társadalmi dimenziója a rendszeren belüli kapcsolatokat és szervezeti kultúrát jelenti. Olyan környezetben, amelyek elősegítik az együttműködést, a megértést és a strukturált interakciót, a felhasználók nemcsak funkcionális, hanem társadalmi kompetenciákat is fejlesztenek, valamint az összetartozás érzését, amely elengedhetetlen a hosszú távú motivációhoz és elköteleződéshez.

2.3 Megvalósítás kihívásai

Bár az S–K–A rendszer világosan definiált és elméletileg megalapozott keretrendszert biztosít, a valós világban történő megvalósítása elkerülhetetlenül számos kihívást jelent, amelyek a meglévő intézményi és szervezeti korlátokból fakadnak.

Az egyik fő kihívás az erőforrások elérhetőségével kapcsolatos. A hatékony megvalósításhoz megfelelő téri, technológiai és humán erőforrások szükségesek, amelyek nem mindig állnak teljes mértékben rendelkezésre különböző környezetekben. Emellett gyakran szükség van további szakmai fejlődésre, mivel sok szakembernek nem volt lehetősége rendszeresen és módszeresen ismereteket szerezni az akadálymentességgel és az autista személyekkel való munkával.

E strukturális tényezők mellett a szubjektív tényezők, például a változással szembeni ellenállás is fontos szerepet játszanak. Az új modellek bevezetése gyakran megköveteli a meglévő gyakorlatok módosítását, ami bizonytalansághoz és vonakodáshoz vezethet az intézmények és a szakemberek körében. Az ilyen válaszok érthetőek olyan rendszerekben, amelyeket gyakran terhelnek adminisztratív igények és korlátozott innovációs kapacitás.

Egy másik jelentős kihívás az adminisztratív eljárások összetettsége, amely akadályozhatja a rugalmas és személyre szabott megvalósítást. Ha a dokumentációs és jelentési rendszerek merevek, fennáll a veszélye, hogy a figyelem a felhasználók valós szükségleteiről a formális megfelelési követelmények felé terelődik.

Fontos hangsúlyozni, hogy ezek a kihívások nem csökkentik az S–K–A modell értékét; inkább rámutatnak a gondosan megtervezett és szisztematikusan támogatott megvalósítási megközelítés szükségességére.

2.4 Változásmenedzsment és megvalósítás

Az S–K–A rendszer hatékony megvalósítása érdekében elengedhetetlen egy strukturált változásmenedzsment megközelítés alkalmazása, amely figyelembe veszi az intézmények sajátosságait és a rendszer bevezetésének kontextusait.

A megvalósítás általában kiválasztott környezetekben végzett kísérleti projektekkel kezdődik. Ez lehetővé teszi a modell kontrollált körülmények között történő tesztelését és a szükséges módosítások elvégzését a szélesebb körű bevezetés előtt. Egy ilyen megközelítés csökkenti a kockázatot, és lehetővé teszi a fenntartható és elfogadható változások fokozatos bevezetését.

A gyakorlók szakmai fejlődése ennek a folyamatnak központi eleme. A tanárok, mentorok és más érintettek folyamatos képzése nemcsak az új tudás elsajátítását támogatja, hanem az alkalmazásukhoz szükséges magabiztosságot is erősíti a modell elveinek alkalmazásában. A mentorálás és a szakmai szupervízió tovább erősíti a megvalósítást azáltal, hogy teret biztosít a gyakorlati helyzetekben való reflexióra, tapasztalatcserére és problémamegoldásra.

A sikeres megvalósításhoz a meglévő adminisztratív keretek felülvizsgálata is szükséges, azzal a céllal, hogy egyszerűsítsék az eljárásokat, és összhangba hozzák azokat a rugalmasság és a személyre szabás elveivel. Ebben a kontextusban a digitális megoldások jelentősen javíthatják a hatékonyságot és csökkenthetik az adminisztratív terhet.

A folyamatos nyomon követés és értékelés elengedhetetlen a kihívások időben történő azonosításához és a megközelítések megfelelő alkalmazkodásához, biztosítva, hogy a rendszer releváns és hatékony maradjon különböző körülmények között.

2.5 Az S–K–A rendszer mint skálázható modell

Az S–K–A rendszer egyik kulcsfontosságú erőssége abban rejlik, hogy skálázható és különböző szintekhez alkalmazható különböző szinteken, az egyéni gyakorlattól az intézményi, regionális és nemzeti megvalósításig.

A modell rugalmassága moduláris szerkezetéből és világosan meghatározott elveiből fakad, amelyeket sokféle kontextusban alkalmazhatnak anélkül, hogy veszélyeztetnék a rendszer integritását. Ez fokozatos bővítést tesz lehetővé, miközben fenntartja a következetességet és a minőséget.

Stratégiai szinten az S–K–A rendszer alapot adhat az inkluzív oktatás és foglalkoztatás szabványainak kidolgozásában. Bevezetése hozzájárulhat a rendszerek közötti széttagság csökkentéséhez, az ágazatok közötti együttműködés erősítéséhez, valamint fenntartható támogató modellek kialakításához, amelyek az egyéneket egész életük során kísérik.

Ebben az értelemben a rendszert nem csupán módszertani keretként kell értelmezni, hanem a befogadás területén alkalmazott gyakorlatok és szakpolitikák hosszú távú átalakításának eszközeként.

3. PEDAGÓGIAI ÉS ANDRAGÓGIAI MEGKÖZELÍTÉS

Az S–K–A rendszer pedagógiai és andragógiai megközelítése egy integrált és folyamatos élethosszig tartó tanulási modellként működik, amely összeköti a különböző fejlődési szakaszokat és oktatási kontextusokat egy koherens keretrendszerbe. Azon a feltételezésen alapul, hogy az autista személyek tanulási folyamata nem lehet hatékony, ha az egyes oktatási szinteken elszigetelt tapasztalatok sorozataként kezelik, hanem egy strukturált rendszert igényel, amely biztosítja a folytonosságot, stabilitást és a tudás és a készségek értelmes átültetését a mindennapi életbe és szakmai környezetbe.

Ennek a megközelítésnek a középpontjában az egyéni tanulási, kommunikációs és érzékszervi feldolgozási minták megértése rejlik. Ezért a tanítás úgy van szervezve, hogy minden egyes személy sajátos jellemzőihez igazodjon, egyensúlyt teremtve a struktúra és a rugalmasság között. Az egyértelműség és a kiszámíthatóság elengedhetetlen feltételek a kognitív és érzelmi terhelés csökkentésében, míg a rugalmasság lehetővé teszi, hogy a tanulás összhangban legyen a személyes érdeklődéssel és az egyéni tempóval.

Az S–K–A rendszerben a tanulást nem csupán a tartalom elsajátításaként értik, hanem egy átfogó folyamatként, amely támogatja az autonómiához, döntéshozatalhoz és aktív társadalmi részvételhez szükséges kompetenciák fejlesztését. Ez a folyamat magában foglalja a kognitív, társadalmi, érzelmi és gyakorlati dimenziókat, amelyek mind egyformán fontosak a hosszú távú fejlődés szempontjából.

3.1 Pedagógiai megközelítés a gyermekekkel és fiatalokkal végzett munkában

Az S–K–A rendszer pedagógiai komponense olyan környezetek létrehozására összpontosít, amelyek lehetővé teszik a stabil fejlődést világosan strukturált, mégis alkalmazkodó tanulási folyamatokon keresztül. Ilyen környezetben a tanulóknak nem kell folyamatos erőfeszítést tenniük magának a kontextusnak a megértésére, hanem inkább a tartalomra és a személyes fejlődésre koncentrálniuk.

Különös figyelmet fordítanak az egyéni tanulási útvonalak fejlesztésére, amelyek figyelembe veszik a személyes érdeklődési kört, az érzékszervi profilokat és fejlesztési igényeket. Ez a megközelítés növeli az elköteleződést és a motivációt, miközben erősíti a kapcsolatot a tanultak és a tanuló világérzékelése között.

A kommunikáció olyan módon van szervezve, amely támogatja a megértést és az önkifejezést, olyan formákon keresztül, amelyek a tanuló számára hozzáférhetők és értelmesek. Ez magában foglalhatja a nyelv hozzáigazítását, vizuális támogatások használatát és szükség esetén alternatív kommunikációs módszerek alkalmazását. Ez a megközelítés csökkenti a kommunikációs akadályokat, amelyek gyakran gyakran jelentősen akadályozzák az oktatásban való részvételt.

A tér és idő szervezése szintén elengedhetetlen. A jól szervezett tevékenységek, kiszámítható rutinok és jól szervezett környezetek hozzájárulnak a biztonságérzethez és jobb koncentrációt eredményeznek. Ez különösen fontos a tevékenységek közötti átmenetek során, amikor a bizonytalanság egyébként fokozott stresszhez vezethet.

A pedagógiai megközelítés egyik fontos eleme a különböző oktatási szakaszok közötti átmenetek kezelése. A gondosan megtervezett átmenetek – például a korai oktatásból általános iskolába való átállás, vagy az iskolából a szakmai képzésbe való átmenet – segítenek biztosítani a támogatás folytonosságát, és csökkentik a fejlődés zavarának kockázatát. Ebben a folyamatban elengedhetetlen az intézmények közötti szoros együttműködés, valamint a családok aktív részvétele, akik stabilitást és segítenek az egyéni igények jobb megértésében.

3.2 Andragógiai megközelítés és felnőttképzés

Az andragogikus megközelítés az S–K–A rendszerben a felnőttkori tanulás elvein alapul, nagy hangsúlyt fektetve a tapasztalatra, a gyakorlati relevanciára és a személyes jelentésre. Az autista emberek felnőttkori tanulása nem egységes modell szerint szerveződik, hanem az egyéni életcélokhoz, érdeklődési körhöz és aktuális képességekhez igazítják.

Ebben a kontextusban az oktatási folyamat olyan kompetenciák fejlesztésére irányul, amelyek közvetlenül alkalmazhatók a mindennapi életben és szakmai környezetben. Az elméleti tartalmat csak olyan mértékben vezetik be, amennyiben támogatja a megértést és erősíti a gyakorlati készségeket, elkerülve a felesleges absztrakciót, amely nem kapcsolódik a valós élet tapasztalataihoz.

Nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy olyan feltételeket teremtsenek, amelyek lehetővé teszik az egyének számára, hogy saját tempójukban tanuljanak, szükségtelen nyomás nélkül, valamint az idő, tér és részvételi módok adaptálásának lehetőségével. Ez csökkenti a stresszt, és növeli a tanulási folyamatban való tartós részvétel esélyét.

Ebben a rendszerben a mentorok és a foglalkoztatási támogató szakemberek kulcsszerepet játszanak. Funkciójuk túlmutat a tudás átadásán, útmutatást nyújtanak a munkahelyi elvárások, a társas dinamikák és a szervezeti struktúrák megértéséhez. Ez a támogatás elengedhetetlen az oktatás és a foglalkoztatás közötti szakadék áthidalásához.

3.3 Együttműködés családok, közösségek és intézmények között

Az S–K–A rendszer hatékony megvalósítása a különböző érintettek közötti összehangolt együttműködésen alapul, akik közösen teremtik meg a tanulás és fejlődés feltételeit. Ebben a keretben a család jelentős szerepet tölt be stabil és folyamatos támogatási háttérként, hozzájárulva az egyéni szükségletek mélyebb megértéséhez, és biztosítva a formális és informális tanulás folytonosságát.

A közösség megadja azt a kontextust, amelyben a készségek és tudás valós helyzetekben alkalmazhatók. A mindennapi tevékenységekben és társadalmi folyamatokban való részvétel révén az autista személyek olyan tapasztalatot szereznek, amely túlmutat a formális oktatáson, elősegítve a kompetenciát és az összetartozás érzését.

Az intézmények viszont felelősek a rendszer megvalósításához szükséges strukturális feltételek kialakításáért. Szerepük nem korlátozódik a szervezésre, hanem magában foglalja a hosszú távú fenntarthatóságot támogató befogadó gyakorlatok és politikák kidolgozását is. Az S–K–A elvek alkalmazásával az intézmények hozzájárulnak az oktatási és munkakörnyezet átalakításához.

E szintek közötti kölcsönhatás egy összekapcsolt, stabil és folyamatos fejlődésre irányuló tanulási ökoszisztémát hoz létre.

3.4 A tanulás folytonossága és az egyéni fejlődési útvonalak

Az S–K–A rendszer meghatározó jellemzője, hogy hangsúlyozza a folytonosságot minden életszakaszban. A rendszer a szétagolt és egymástól elszigetelt beavatkozások helyett olyan fejlődési pályát támogat, amely fokozatosan bontakozik ki, és alkalmazkodik az egyéni igények és célok változásaihoz.

Az egyéni fejlődési útvonalakat a haladás rendszeres nyomon követése alakítja, különös figyelmet fordítva a környezetek közötti átmenetekre, különösen az oktatásról a foglalkoztatásra való átmenetre. Az ilyen átmenetek gyakran kritikus pillanatok, amikor jelentősen megnő a támogatás elvesztésének kockázata. Az S–K–A rendszer célja, hogy csökkentse ezt a kockázatot az érintettek közötti összehangolt együttműködéssel és folyamatos támogató mechanizmusokkal.

A folytonosság nem korlátozódik a tartalomra, hanem kapcsolatokat, módszereket és támogató struktúrákat is magában foglal. Ez stabil keretrendszert teremt, amelyben a fejlődés idővel kiszámíthatóbbá és fenntarthatóbbá válik.

Az élethosszig tartó tanulást folyamatos folyamatként kezelik, amely lehetővé teszi az autista személyek számára, hogy személyes fejlődéshez, társadalmi részvételhez és foglalkoztatáshoz kapcsolódó kompetenciákat fejlesszenek ki [2].

3.5 Az oktatás összekapcsolása a munkaerőpiaccal

Az S–K–A rendszer egyik fő célja az oktatás és a munkaerőpiac közötti szakadék csökkentése. Ennek eléréséhez a tanulási folyamatokat úgy alakítják ki, hogy tükrözzék a valódi munkakörülményeket és elvárásokat.

Ezt különféle tapasztalati tanulási formákon keresztül érik el, beleértve a szimulációkat, gyakorlati tevékenységeket és a munkáltatókkal való együttműködést. Különösen fontos szerepet játszanak azok a technológiák, amelyek lehetővé teszik a

munkakörnyezetek szimulációját, lehetővé téve az egyének számára, hogy fokozatosan megismerjék a munkahelyi körülményeket biztonságos és kontrollált környezetben.

Az oktatás és a foglalkoztatás összekapcsolásával a rendszer nemcsak a releváns kompetenciák fejlesztését támogatja, hanem segít reális elvárásokat is kialakítani a munkahelyről. Ez hozzájárul a foglalkoztatás stabilitásához, és elősegíti a gördülékenyebb átmenetet a munkaerőpiacra.

Ugyanakkor ez a megközelítés elősegíti a munkáltatók körében az autista emberek igényeinek és erősségeinek jobb megértését, támogatva a befogadóbb és hozzáférhetőbb munkakörnyezet kialakítását.

4. KÉSZSÉGFEJLESZTÉS – S (KÉSZSÉGEK)

Az S–K–A rendszer Készségek komponense a rendszer működési magját képviseli, amely révén az élethosszig tartó fejlesztés céljai a gyakorlatban valósulnak meg. Míg a tudás biztosítja a megértést, az akadálymentesség pedig a részvétel feltételeit, a készségek fejlesztése révén válik a tanulás értelmes cselekvéssé a mindennapi életben és a szakmai környezetben.

Ebben a keretrendszerben a készségfejlesztést nem egyszeri folyamatként vagy elszigetelt tevékenységként kezelik, hanem folyamatos és strukturált fejlődésként, amely a tapasztalat, ismétlés és az összetettség fokozatos növelése révén fejlődik. Különös figyelmet fordítanak arra, hogy olyan feltételeket teremtsenek, amelyekben az autista személyek fejleszthetik kompetenciáikat olyan módon, amely összhangban vannak képességeikkel, érdeklődéseikkel és egyéni tanulási tempójukkal. Ez a megközelítés támogatja a stabil előrehaladást és csökkenti a túlterhelés kockázatát, ami különösen fontos az érzékszervi és kognitív sokszínűség kontextusában.

A készségfejlesztés területek széles körét foglal magában, amelyek együttesen hozzájárulnak az önálló működéshez. Ezek közé tartozik a döntéshozatal és a személyes szükségletek kifejezésének képessége, valamint a mindennapi kompetenciák elsajátítása, amelyek lehetővé teszik a funkcionális függetlenséget. Emellett a szociális és kommunikációs készségek fejlesztése fontos szerepet játszik a közösségi részvétel elősegítésében, miközben a szakmai kompetenciák képezik a munkaerőpiaci részvétel alapját.

Ennek a megközelítésnek meghatározó jellemzője a tanulás beépítése a valós életbeli kontextusba. A készségeket nem kizárólag szimulált környezetben fejlesztik, hanem szisztematikusan valós helyzetekhez kapcsolódnak, biztosítva azok átvihetőségét különböző környezetekben. Ez elengedhetetlen a hosszú távú hatékonysághoz, mivel lehetővé teszi, hogy a kompetenciákat nemcsak oktatási kontextusban, hanem a mindennapi és szakmai életben is alkalmazzák.

Módszertani szempontból a készségfejlesztés egyértelműen strukturált tanulási sorozatokon keresztül szerveződik, amelyek lehetővé teszik egyre összetettebb feladatok fokozatos elsajátítását. A folyamat úgy van kialakítva, hogy stabil keretrendszerrel biztosítson, amelyben az elvárások átláthatóak és a lépések érthetőek. Ez csökkenti a bizonytalanságot és növeli az aktív részvételt. A vizuális támogatások és a tartalom strukturált szervezése tovább hozzájárul a tisztasághoz, míg az ismétlés támogatja a tanult viselkedésformák megszilárdítását.

A technológia jelentős szerepet játszik ebben a folyamatban, különösen szimulációs alapú környezetek alkalmazásával, amelyek lehetővé teszik a különböző forgatókönyvek biztonságos gyakorlását. Ezek az eszközök lehetővé teszik az autista személyek számára, hogy kontrollált környezetben ismerkedjenek meg új feladatokkal és környezetekkel, támogatva a magabiztosság és kompetencia fokozatos fejlődését, mielőtt valós helyzetekkel találkoznának. Ez hozzájárul a

stressz csökkentéséhez és a gyakorlati alkalmazásra való felkészültség növeléséhez.

A mentor központi szerepet játszik a készségek fejlesztésében. A mentorok folyamatos támogatást nyújtanak, a tanulási megközelítéseket az egyéni igényekhez igazítják, és segítenek a tevékenységek érthető és kezelhető módon történő strukturálásában. Szerepük nem az irányításra összpontosít, hanem a tanulási folyamatok elősegítése, az autonómia támogatása és a készségek belsővé válásának ösztönzése. Későbbi szakaszokban, különösen a foglalkoztatásba való átmenet során, a mentor szerepét foglalkoztatási támogató szakemberek egészítik ki, biztosítva az oktatás és a munka integrációjának folytonosságát.

A készségfejlesztés értékelése folyamatos és dinamikus folyamatként zajlik, amely az egyéni előrelépést követi a függetlenség különböző szintjein. Az értékelés nem a formális eredményekre összpontosít, hanem a funkcionalitást és a készségek különböző környezetekben való alkalmazásának képességét hangsúlyozza. Ez a megközelítés lehetővé teszi a haladás reális megértését, és alapot ad a további fejlesztési tervezéshez [15].

A készségfejlesztés és a munkaerőpiac kapcsolata tükröződik a munkahelyi elemek fokozatos beépítésében a tanulási folyamatba. A munkáltatókkal való együttműködés és valós vagy szimulált munkafeladatok alkalmazása révén az autista személyek olyan tapasztalatokat szereznek, amelyek támogatják a munkahelyi elvárások és szervezeti struktúrák megértését. Ez csökkenti az oktatás és a foglalkoztatás közötti szakadékot, és hozzájárul a munkaerőpiacra való átmenet gördülékenyebb és stabilabb megvalósulásához.

Fontos hangsúlyozni, hogy a S–K–A rendszerben a készségfejlesztés nem valósítható meg az alábbiak biztosítása nélkül: az akadálymentes tanulási feltételeket. Az az érzékszervi igényekhez igazított környezet, a világos kommunikáció és a rugalmas tempó elengedhetetlen előfeltételek a hatékony részvételhez. Ezek nélkül még a jól strukturált képzési programok sem vezethetnek értelmes eredményekhez.

Hosszú távon a készségek fejlesztése nemcsak az önállóság növekedéséhez járul hozzá, hanem a személyes identitás, az önbizalom és a kompetenciaérzet megerősítéséhez is. A funkcionális és szakmai készségek fejlesztése közvetlenül növeli a foglalkoztathatóságot és támogatja az autista személyek foglalkoztatásának stabilitását [13]. Így az S–K–A rendszer nemcsak a funkcionalitás szintjén működik, hanem az életminőség szintjén is, ami a rendszer egyik alapvető értéke.

5. TUDÁS – K (TUDÁS)

Az S–K–A rendszerben a tudás dinamikus megértési és alkalmazási folyamatként érthető, nem pedig pusztán az információk reprodukálása. Ez a nézőpont összhangban áll a kortárs oktatási megközelítésekkel, amelyek a tudás gyakorlati alkalmazását hangsúlyozzák a tanulás kulcselemeként [8].

Ebben a keretben a tudást nem elszigetelt tények gyűjteményeként kezelik, hanem folyamatosan fejlődő folyamatként, amelyet a tapasztalat, reflexió és a valós életben való alkalmazás formál. Ez a megközelítés biztosítja, hogy a tanulás értelmes és közvetlenül releváns legyen a mindennapi működéshez és a szakmai elkötelezettséghez.

Ellentétben a hagyományos oktatási modellekkel, amelyek gyakran az absztrakt és szabványosított tartalmat helyezik előtérbe, az S–K–A rendszer a tudást személyes és kontextusba ágyazott folyamatként kezeli. Felismeri, hogy a tanulás szorosan összefügg az egyéni érdeklődési körrel, motivációval és a világ megértésének módjaival. A személyes elköteleződésből és relevanciából származó tudás nagyobb valószínűséggel marad meg és alkalmazható hatékonyan az idő múlásával.

Ennek a megközelítésnek központi eleme a tanulás és a tapasztalat integrációja. Ha a tudás konkrét helyzetekhez és személyes kontextusokhoz kapcsolódik, az érthetőbbé és alkalmazhatóbbá válik. Ez jelentősen növeli az autista személyek képességét, hogy a tanultaikat a közvetlen tanulási környezetén túl is hasznosítsák. Így a tanulás beépül a mindennapi életbe, nem pedig csak formális oktatási környezetbe korlátozódik.

Különös figyelmet fordítanak arra, az információ közvetítésének módjára. Figyelembe véve a változatos tanulási stílusokat és az érzékszervi profilokat, a tartalom úgy van szervezve, hogy elősegítse a tisztaságot és a fokozatos megértést. A vizuális támogatások, a konkrét példák használata és az absztrakt fogalmak egyszerűsítése mind hozzájárulnak egy hozzáférhető tanulási környezet kialakításához, amely csökkenti a kognitív terhelést és támogatja a megértést.

Az S–K–A rendszerben a tudás fontos szerepet játszik a magasabb szintű gondolkodási készségek fejlesztésében is, mint például az információk összekapcsolása, minták azonosítása és megalapozott döntéshozatal. A tudás tehát nem statikus, hanem eszközként működik, amely támogatja a problémamegoldást és az adaptív viselkedést sokféle helyzetben.

A személyes érdekek szerepe különösen jelentős ebben a folyamatban. Ha a tanulási tartalom az egyéni érdeklődési területekhez igazodik, az elköteleződés nő, és a tanulás erősebben motiválttá válik. Ez a motivációs forma elengedhetetlen a hosszú távú fejlődéshez, mivel ösztönzi a folyamatos tanulást a külsőleg strukturált környezeteken túl.

A technológiai eszközök tovább bővítik a tanulás lehetőségeit, különösen a hozzáférhető digitális tartalmak és szimulációs alapú környezetek használatával, amelyek tapasztalati kapcsolatokat teremtenek az elmélet és a gyakorlat között. A digitális hozzáférhetőség biztosítja, hogy a tartalom különböző formátumokhoz és felhasználói igényekhez igazítható legyen, növelve a rugalmasságot és a befogadást.

Az S–K–A rendszerben a tudás értékelése ugyanazokat az elveket követi, mint a modell többi összetevője. A hangsúly a megértésre és alkalmazásra irányul, nem pedig a memorizálásra. Az értékelés arra összpontosít, hogyan használják fel a tudást valós élethelyzetekben, és milyen mértékben lehet átültetni új kontextusokba, így támogatva a folyamatos fejlődést, nem csupán az eredmények mérését.

Fontos hangsúlyozni, hogy a tudás nem önmagában cél az S–K–A rendszerben. Értéke abban rejlik, hogy képes támogatni az autonómiát, a döntéshozatalt és az aktív részvételt a társadalomban. Ebben az értelemben a tudást nem az információ mennyisége alapján értékelik, hanem az alapján, hogy mennyire alkalmazható értelmesen a mindennapi és szakmai életben.

Hosszú távon a tudás fejlesztése hozzájárul a kompetenciák és magabiztosság érzésének erősítéséhez, mivel lehetővé teszi az autista személyek számára, hogy jobban megértsék azokat a helyzeteket, amelyekben vannak, és hatékonyan reagáljanak. Így a tudás közvetlenül kapcsolódik az életminőséghez, ami továbbra is az S–K–A rendszer egyik központi célja.

6. AKADÁLYMENTESSÉG – A (AKADÁLYMENTESSÉG)

Az S–K–A rendszerben az akadálymentesség központi szerepet tölt be, és az alapelv, amelyre minden más komponens épül. Ellentétben azokkal a megközelítésekkel, amelyek az akadálymentességet kiegészítő intézkedésként vagy későbbi alkalmazkodásként kezelik, az S–K–A modell az akadálymentességet a tanulási környezetek, kommunikációs folyamatok és szervezeti struktúrák tervezésének kiindulópontjaként határozza meg. Ebben a kontextusban az akadálymentesség alapvető feltétele az egyenlő társadalmi részvételnek [1].

Ez a nézőpont azt sugallja, hogy az oktatási és munkakörnyezeteket nem olyan rögzített szabványok szerint alakítják ki felépítve, amelyekhez az egyéneknek alkalmazkodniuk kell. Ehelyett a rendszereket már a kezdetektől úgy tervezik, hogy alkalmazkodjanak a sokszínűséghez, lehetővé téve a részvételt anélkül, hogy kiterjedt egyéni módosításokra lenne szükség. Ezért a hozzáférhetőség a rendszer szerves szerkezeti jellemzőjévé válik, nem pedig reaktív beavatkozássá.

Az S–K–A keretrendszerben az akadálymentesség úgy definiálható, mint a környezet olyan képessége, hogy világos, kiszámítható és érthető legyen, függetlenül az egyéni különbségektől az érzékszervi feldolgozásban, kommunikációs stílusokban vagy kognitív megközelítésekben. Különös hangsúlyt fektetnek azoknak az akadályoknak a megszüntetésére, amelyek nem egyértelmű információkból, túlzott érzékszervi stimulációból vagy szerkezeti hiányból származhatnak.

Az akadálymentesség meghatározó jellemzője ebben a modellben a többdimenziós jellege. A környezeteket nem kizárólag fizikai hozzáférés alapján értékelik, hanem érzékszervi, kommunikációs, digitális és pszichológiai dimenziók alapján is. Ezek a dimenziók összefüggnek egymással, és együtt alakítják a felhasználói élményt. Egy környezet nem tekinthető teljesen hozzáférhetőnek, ha például fizikailag megközelíthető, de érzékszervileg túlterhelő, vagy ha a kommunikáció formálisan helyes, de nem elég világos.

Az akadálymentesség fizikai dimenziója a térbeli szervezés, elrendezés és a könnyű navigáció területe, azzal a céllal, hogy olyan környezeteket teremtsenek, amelyek támogatják az orientációt és csökkentik a felesleges erőfeszítéseket. Az érzékszervi dimenzió az olyan ingerek, mint a fény, a hang és a vizuális komplexitás kezelésére összpontosít, hogy támogassa a koncentrációt és az érzelmi önszabályozást. A kommunikációs dimenzió a kifejezés tisztaságát és a felhasználók számára érthető és megfelelő formátumok használatát célozza. A digitális dimenzió biztosítja, hogy a technológia a befogadást segítő eszközként szolgáljon, nem pedig akadályforrásként.

A pszichológiai és érzelmi dimenzió különösen fontos. A biztonságosságot, kiszámíthatóságot és elfogadást elősegítő környezetek lehetővé teszik az egyének számára, hogy teljesebben és magabiztosabban vegyenek részt. Ha a hibákat a tanulási folyamat részeként kezelik, nem pedig kudarcként, a stressz csökken, és az

elköteleződés nő. Így az akadálymentesség túlmutat a funkcionalitáson, és szorosan összefügg a motivációval és a tartozás érzésével.

A digitális hozzáférhetőség továbbá biztosítja, hogy a tartalom érthető és használható legyen szabványosított információtervezési módszerekkel, a megszokott akadálymentességi irányelveknek megfelelően [11]. Ez hozzájárul ahhoz, hogy következetes felhasználói élményt biztosítsanak különböző platformokon és formátumokon.

Az elérhető rendszerek tervezésében az S–K–A modell az egyetemes tanulástervezés elveire támaszkodik, amelynek célja, hogy a tartalmat és tevékenységeket széles felhasználói kör számára elérhetővé tegye anélkül, hogy minden esetben egyéni alkalmazkodásra lenne szükség [10]. Ez a megközelítés magában foglalja az információhoz való hozzáférés, a tudás kifejezése és a tevékenységekben való részvétel többféle módját, így növelve a rugalmasságot és csökkentve a korrekciós módosításokra való támaszkodást.

Az akadálymentesség szervezeti dimenziója ugyanolyan fontos. Az akadálymentességet elősegítő rendszerek folyamatos szakmai fejlődést, világos kommunikációs csatornákat és visszacsatolási mechanizmusokat igényelnek, amelyek lehetővé teszik az akadályok azonosítását és eltávolítását. Az akadálymentesség tehát nem statikus állapot, hanem folyamatos folyamat, amely a nyomon követés és az alkalmazkodás során fejlődik.

Fontos hangsúlyozni, hogy az S–K–A rendszerben az akadálymentesség nem kizárólag autista személyekre vonatkozik. A strukturált, kiszámítható és kommunikációban világos környezetek általában hatékonyabbak minden felhasználó számára, ami megerősíti az univerzális megközelítések értékét.

Végül soron az akadálymentesség előfeltétele mind a készségek, mind a tudás fejlesztésének, valamint olyan rendszerek létrehozásának, amelyek igazságosak, fenntarthatók és a valós igényekre reagálnak. Hozzáférhetőség nélkül a rendszer más elemeinek hatása továbbra is korlátozott marad. Ezzel az S–K–A modell képes teljes potenciálját kiaknázni az inkluzív és élethosszig tartó tanulás keretrendszereként.

7. AJÁNLÁSOK MUNKÁLTATÓKNAK

Az autista személyek bevonása a munkahelyen nemcsak társadalmi felelősségvállalás kérdése, hanem stratégiai lehetőséget is jelent azoknak a szervezeteknek, amelyek felismerik a sokszínűség értékét a gondolkodásmódban és a munkastílusban. Az S–K–A keretrendszerben a foglalkoztatást nem az oktatás végső szakaszaként tekintik, hanem az élethosszig tartó fejlődés szerves részének, ahol a tanulás és a munka folyamatosan kölcsönhatásban áll.

Ebben a kontextusban a munkahelyet egyszerre tekintjük tanulási környezetnek és olyan rendszernek, amelynek alkalmazkodnia kell a sokféle munkavállaló hatékony és fenntartható teljesítményének támogatására. Egy ilyen megközelítés egyik kulcsfontosságú feltétele annak felismerése, hogy az autista személyek nem alkotnak homogén csoportot. A sikeres foglalkoztatás tehát attól függ, hogy az egyéni profilokat összehangolják az adott munkakörök jellemzőivel és követelményeivel.

A szervezeti folyamatok egyértelműsége az inkluzív munkahelyek egyik alapvető eleme. A világosan meghatározott feladatok, elvárások és kommunikációs minták csökkentik a bizonytalanságot és javítják az általános hatékonyságot. Ez a tisztaság nemcsak az autista személyek számára, hanem minden alkalmazott számára előnyös, mivel hozzájárul az átláthatósághoz és a kiszámíthatósághoz.

A strukturális egyértelműség mellett a munkakörnyezet hozzáférhetősége is kulcsszerepet játszik. Olyan munkaterületek, amelyek lehetővé teszik az érzékszervi ingerek szabályozását – például zaj, világítás és vizuális ingerek felett – támogatják a koncentrációt és csökkentik a stresszt. Továbbá a munkaszervezés rugalmassága, beleértve a rugalmas időbeosztást vagy a feladatvégzés módjának alakítását is, lehetővé teszi a munkavállalók számára, hogy olyan körülmények között működjenek, amelyek az egyéni igényeikhez és erősségeikhez igazodnak.

A munkahelyi kommunikáció központi szerepet játszik a sikeres integrációban. Világos, közvetlen és egyértelmű utasítások minimalizálják az értelmezés szükségességét, és növelik a feladatok elvégzéséhez szükséges magabiztosságot. Ugyanakkor fontos olyan kultúrát alakítani ki, amelyben a kérdéseket, a tisztázást és a visszajelzést ösztönzik, így csökkentve a nyomást és támogatva a kölcsönös megértést.

A toborzási folyamatok alkalmazkodást is igényelnek, hogy pontosan tükrözzék a jelöltek kompetenciáit. A hagyományos kiválasztási módszerek gyakran erősen támaszkodnak a formális interjúkon a társas interakcióra, amely nem feltétlenül tükrözi az egyén munka elvégzésének képességét. A gyakorlati feladatokat, munkapróbákat vagy szimulációkat tartalmazó megközelítések realitásabb értékelést nyújtanak, és hozzájárulnak a méltányosabb felvételi gyakorlatokhoz.

Az oktatásból a foglalkoztatásba való átmenetben különösen fontos szerepet játszanak a foglalkoztatási támogató szakemberek, akiket közismert munkacoachként ismernek. A strukturált támogatás a foglalkoztatási folyamat során jelentősen hozzájárul a foglalkoztatási eredmények stabilitásához és fenntarthatóságához [13]. Feladatuk közé tartozik az egyének felkészítése a munkakörnyezetre, támogatás nyújtása a kezdeti foglalkoztatási szakaszokban, valamint a munkavállalók és munkáltatók közötti kommunikáció elősegítése. Ez csökkenti a félreértések kockázatát, és segít stabil alapot teremteni a hosszú távú foglalkoztatáshoz.

Fontos felismerni, hogy a munkacoach szerepe nem korlátozódik a rövid távú beavatkozásra, hanem egy szélesebb körű támogatási rendszer része, amely biztosítja az oktatás és a foglalkoztatás folytonosságát. Ezzel a megközelítéssel a munkáltatók további biztonságot kapnak az új munkavállalók fogadásakor, míg az autista személyek folyamatos támogatást kapnak, amely fokozatos és fenntartható alkalmazkodást tesz lehetővé a munkahelyi elvárásokhoz.

Az inkluzív szervezeti kultúra kialakítása hosszú távú folyamat, amely folyamatos szemléletformálást és szakmai fejlődést igényel. Amikor a szervezetek elősegítik a különböző kommunikációs stílusok és munkamódszerek megértését, csökken a megbélyegzés kockázata, és az együttműködés erősödik. Így a befogadás beépül a szervezeti identitásba, nem pedig elszigetelt kezdeményezésként jelenik meg.

Az olyan oktatási programokkal való együttműködés, mint az S–K–A rendszer, tovább javítja a foglalkoztatási eredményeket, mivel hozzáférést biztosít olyan emberekhez, akik már strukturált munkaerőpiaci felkészítésben részesültek. Ugyanakkor az ilyen együttműködés támogatja az oktatási programok összehangolását a munkaerőpiac valós igényeivel.

Végül soron a hozzáférhető és befogadó munkahelyeket nem szabad a hatékonyság veszélyeztetésének tekinteni. Épp ellenkezőleg, javíthatják a szervezeti stabilitást, precizitást és innovációt. Az S–K–A rendszer olyan keretrendszert biztosít, amelyen keresztül a munkáltatók felismerhetik és rendszerszinten fejleszthetik ezeket a lehetőségeket.

8. A RENDSZER ÉRTÉKELÉSE ÉS FENNTARTHATÓSÁGA

Az értékelést az S–K–A rendszerben olyan folyamatként értik, amely támogatja a fejlődést és a folyamatos fejlesztést, nem pedig pusztán az eredmények mérésére szolgál [15]. Ez kulcsfontosságú mechanizmus a modell hatékonyságának értékelésére, miközben lehetővé teszi annak folyamatos fejlesztését.

Ellentétben a hagyományos megközelítésekkel, ahol az értékelés gyakran csak formális minősítésre korlátozódik, az S–K–A rendszer integrálja az értékelést a mindennapi gyakorlatba. Nemcsak a felhasználók készségeinek és tudásának fejlődésébe nyújt betekintést, hanem azt is, hogy a környezetek és oktatási módszerek mennyire reagálnak az igényeikre. Ebben az értelemben az értékelés inkább a megalapozott döntéshozatal eszközeként szolgál, nem pedig kontrollmechanizmusként.

Az értékelési megközelítés középpontjában a funkcionális előrehaladás nyomon követése áll, vagyis az egyének képessége arra, hogy a tanultaikat a valós életben is alkalmazzák. A hangsúlyt a megértésre és az alkalmazásra helyezik, nem pedig az előre meghatározott szabványok elérésére. Ez lehetővé teszi a fejlődés realisabb és értelmesebb értékelését, és alapot ad a további tervezéshez.

Az értékelés több nézőpontot is magában foglal, biztosítva a haladás átfogó megértését. Az értékelésbe magukat az autista személyeket, a mentorokat és más szakembereket is bevonják, személyes tapasztalatot és szakértői megfigyelést ötvözve. Különösen fontos, hogy az egyének részt vegyenek saját fejlődésük értékelésében, mivel ez támogatja az öntudat és az autonómia fejlődését.

Az egyéni szinten túl az értékelés magában foglalja a rendszer elemzését is. Különös figyelmet fordítanak a kontextuális tényezőkre, mint az erőforrások elérhetősége, a szakmai szakértelem szintje és a szervezeti feltételek, amelyek mind befolyásolják a hatékonyságot. Ez lehetővé teszi a rendszerszintű korlátok azonosítását és stratégiák kidolgozását azok kezelésére.

Ebben az összefüggésben az értékelésnek stratégiai funkciója is van, mivel olyan adatokat szolgáltat, amelyek segíthetnek a szakpolitikák kidolgozásában és a gyakorlatok fejlesztésében. Az adatok folyamatos gyűjtése és elemzése lehetővé teszi a hatékony megközelítések és további fejlesztésre szoruló területek azonosítását.

A fenntarthatóság szorosan összefügg az értékelés alkalmazásával. Azok a rendszerek, amelyek folyamatosan alkalmazkodnak a bizonyítékok és a valós visszajelzések alapján, nagyobb eséllyel érnek el hosszú távú sikert és skálázhatóságot. A fenntartható modellek nem kizárólag a kezdeti feltételektől függenek, hanem olyan mechanizmusokat is tartalmaznak, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi, oktatási és gazdasági környezetek változásaira való reagálást.

A fenntarthatóság egyik kulcsfontosságú eleme a szakmai kapacitások folyamatos fejlesztése. A folyamatos képzés, tapasztalatcsere és felügyelet hozzájárul a megvalósítás minőségének megőrzéséhez, valamint a rendszer hatékony maradásához hosszú távon. Ez támogatja továbbá olyan szakmai közösségek létrehozását is, amelyek képesek tovább fejleszteni és a modellt a változó körülményekhez igazítani.

Az ágazatok közötti együttműködés kulcsszerepet játszik a fenntarthatóság biztosításában. Az oktatás, a szociális szolgáltatások és a munkaerőpiac integrációja koherens támogató rendszert teremt, amely az autista személyeket életük különböző szakaszaiban kíséri. Egy ilyen megközelítés csökkenti a széttagoltságot és növeli az erőforrások hatékony felhasználását.

A fenntarthatóság pénzügyi dimenzióját is figyelembe kell venni. Bár a kezdeti beruházások jelentősek lehetnek, a hosszú távú eredmények – mint például a megnövekedett foglalkoztathatóság és a szociális támogatási rendszerektől való függés csökkenése – hozzájárulnak a modell általános költséghatékonyságához. Ebben az értelemben az akadálymentességi és kompetenciafejlesztésbe történő befektetést stratégiai befektetésként kell értelmezni, nem pedig költségként.

Végül az S–K–A rendszert dinamikus és fejlődő modellként fogjuk fel. Fenntarthatósága nem a kezdeti struktúrákhoz való merev ragaszkodástól függ, hanem attól, hogy képes alkalmazkodni a felhasználók és a működési környezetek változó igényeihez. Ez a rugalmasság biztosítja, hogy a rendszer idővel releváns és hatékony maradjon [2].

IRODALOM

- [1] Európai Bizottság (2021). *Az Egyenlőség Szövetsége: Fogyatékossgal élők jogaiért szóló stratégia 2021–2030*. Brüsszel.
- [2] Európai Bizottság (2020). *Európai készségfejlesztési program a fenntartható versenyképesség, társadalmi igazságosság és ellenálló képesség érdekében*. Brüsszel.
- [3] Európai Bizottság (2018). *Javaslat tanácsi ajánlásra a közös értékek, az inkluzív oktatás és az oktatás európai dimenziójának előmozdítására*. Brüsszel.
- [4] Az Európai Unió Tanácsa (2012). *Tanácsi ajánlás a nem formális és informális tanulás validálásáról*. Brüsszel.
- [5] Európai Parlament és Tanács (2016). *Az EU 2016/2102-es irányelve a közszféra szervezeteinek weboldalainak és mobilalkalmazásainak hozzáférhetőségéről*.
- [6] Európai Parlament és Tanács (2019). *Az EU 2019/882-es irányelve a termékek és szolgáltatások hozzáférhetőségi követelményeiről (Európai Akadálymentességi Törvény)*.
- [7] UNESCO (2020). *Befogadás és oktatás: Minden azt jelenti mindenkit – Globális oktatási monitoring jelentés*. Párizs.
- [8] OECD (2019). *Az oktatás és készségek jövője 2030-ban*. Párizs.
- [9] Egészségügyi Világszervezet (2011). *Jelentés a fogyatékossgáról*. Genf.
- [10] CAST (2018). *Univerzális Tervezés a Tanuláshoz Irányelvek 2.2-es verziója*.
- [11] World Wide Web Consortium (W3C) (2018). *Webes Tartalom Hozzáférhetőségi Irányelvek (WCAG) 2.1*.
- [12] Európai Speciális Igényű és Befogadó Oktatási Ügynökség (2019). *Befogadó oktatás Európában: Politika és gyakorlat*.
- [13] Hedley, D. és mtsai (2018). Foglalkoztatási programok és beavatkozások, amelyek autizmus spektrumzavarral küzdő felnőtteket céloznak. *Autism*, 22(7), 799–812.
- [14] Nicholas, D. B. és mtsai (2015). Foglalkoztatás és autizmus spektrumzavar. *Szakmai rehabilitáció folyóirat*, 43, 185–194.
- [15] Patton, M. Q. (2011). *Fejlődési értékelés: Komplexitási fogalmak alkalmazása az innováció és a használat elősegítésére*.

- [16] Kolb, D. A. (1984). *Tapasztalati tanulás*.
- [17] Knowles, M. (1984). *A felnőtt tanuló*.
- [18] Vygotsky, L. S. (1978). *Elme a társadalomban*.
- [19] Radianti, J. et al. (2020). Immeráló virtuális valóság az oktatásban. *Oktatás és Információs Technológiák*, 25, 3545–3572.
- [20] Makransky, G. & Petersen, G. B. (2019). Magával ragadó virtuális valóság és tanulás. *Oktatáspszichológia Áttekintés*, 31, 1–26.

metautism.eu

Erasmus+
Enriching lives, opening minds.

Co-funded by
the European Union

AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU